

Summary

A metal detector survey of a charcoal kiln, probably from the early modern period, was carried out in Olomučany (Blansko District) in 2021. The adjacent roads are dated to the High and Late Middle Ages.

Petr Kos

Opava (k. ú. Kateřinky u Opavy, okr. Opava)

Ul. Josefa Veselého, parc. č. 1512/1, 1530/2, 1535/1, 1535/3, 1535/7, 1535/14, 1535/18; 1598/7; 1663/2; 2345/1, 6.

Vrcholný středověk. Dílenský areál. Plošný odkryv. Záchraný výzkum. Uložení nálezů: Archeologický ústav AV ČR Brno, v. v. i., př. č. AUB 13/19-1 – AUB 13/19-691.

Lokalizace: WGS-84: 49.9532903N, 17.9048461E

Během podzimu 2018 proběhl záchraný archeologický výzkum při stavbě technické a dopravní infrastruktury pro rodinné domy (Papáková 2019). Lokalita se nachází na levobřežní terase řeky Opavy, na mírném svahu nakloněném k jihozápadu, v blízkosti stávající zástavby vedle areálu Jízdárny. Katastr původně samostatné obce Kateřinky, v dnešní době součást Opavy, není z hlediska archeologického bádání neznámým územím – severozápadním směrem se nachází asi nejznámější polykulturní lokalita Sádrcovcový důl (např. Šikulová 1961; Jisl 1969; Juchelka 2014).

Během záchraného archeologického výzkumu na předmětné lokalitě bylo zachyceno a zkoumáno celkem 29 objektů, z toho 7 kúlových jam, 11 zahloubených objektů blíže nespécifikované funkce, 1 zásobní jáma a 1 možný pozůstatek zahloubené stavby. Zvláštní skupinu tvoří 10 převážně obdélkových objektů (obj. 501, 509, 510, 517–523) se specifickou výplní, zahloubených mělce max. do 0,25 m, o max. rozměrech cca 1,3 × 1,2 m. Výplň obsahovala velké množství kamenů, které nebyly nijak uspořádány, všechny však nesly stopy přepálení. Na dně a hranách objektů se nacházela tenká (2–3 cm) vrstva přepálené hlíny (obr. 68). Získané informace z těchto objektů mohou nasvědčovat nějakému řemeslnému využití, které však jednoznačně nemůžeme prokázat. Lze alespoň vyslovit tezi o způsobu použití, kdy silně rozehráté kameny z ohniště byly přeneseny do této jámy a následně překryty/zalaty chladnější

kapalinou/materiálem, jež způsobila rychlé ochlazení kamenů. Z důvodu rychlého ochlazení můžeme sledovat silné popraskání kamenů. Na tento způsob užití ukazuje velmi malé zastoupení uhlíků pod a mezi kameny, což nasvědčuje tomu, že ohřev kamenů proběhl jinde. Tímto způsobem mohlo dojít k sušení, ohřevu či pomalému vaření. Další objekt, doposud interpretovaný jako možný pozůstatek zahloubené stavby s nepravidelným půdorysem o max. rozměrech cca 7,86 × 0,6–4,54 m a hloubce 1,3 m, měl přímé stěny, konvexní nepravidelné dno a obsahoval dvě výplně. Výplň K 111 i vrstva K 111A byly tvořeny středně ulehlou hnědočernou písčitojílovitou hlínou s hrubými komponentami – kameny a mazanicí. V profilu této vrstvy byla patrná přepálená část s mazanicí a uhlíky. Z jihovýchodní strany byly zachyceny tři schody, při kterých se objevily pozůstatky po kúlových jamách.

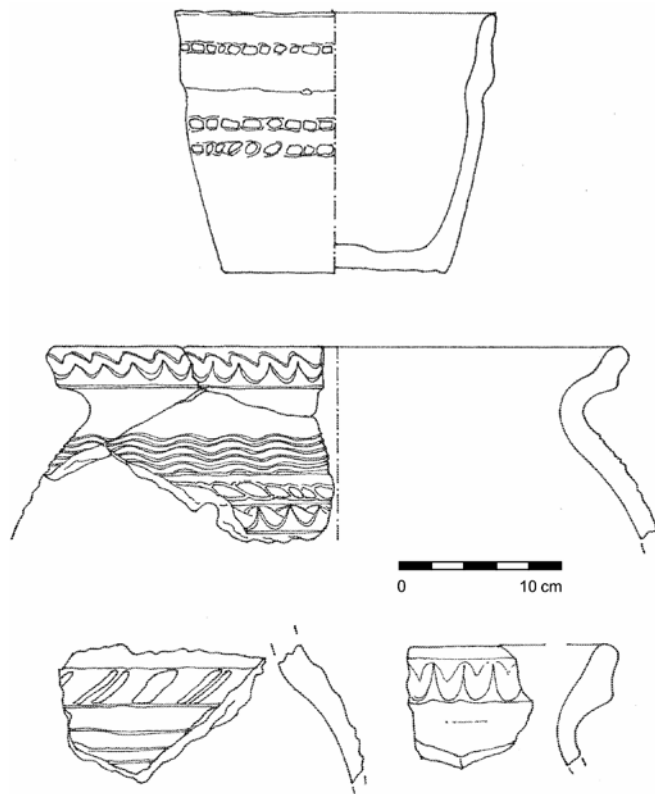
Přestože byl soubor keramických nálezů dosti fragmentární, podařilo se identifikovat převážně hrncovité tvary nádob s vodorovnými rytými liniemi a vlnicemi nebo přesekáváním na podhrdlí, objevil se také malý hrnek s výzdobou rádělkem. Keramika byla dobře vypálená, jako ostřívo bylo použito křemičitého písku s příměsí dalších minerálních složek. Dataci keramiky do přelomu 12. a 13. století podporují výzdobné prvky v podobě vlnic a patrný nástup vyšších okrajů, které dominují ve 13. století (obr. 69), stejně jako přítomnost klasických římsovitých okrajů.

Při archeologickém výzkumu bylo získáno celkem 1083 archeologických předmětů, na jejichž základě je možné předpokládat, že lokalita fungovala na přelomu 12. a 13. století na okraji města – velké kupecké osady (oficiální městský status získala Opava v roce 1215; Bakala 2002), její zánikový horizont je kladen do 13. století. Jeden odkrytý objekt náleží kultuře lužických popelnicových polí (č. 512).

Obr. 68. Opava. Objekt 523 – „ploščatka“. Foto K. Papáková.

Fig. 68. Opava. Feature 523 – ‘ploščatka’ (a shallow pit). Photo by K. Papáková.

Obr. 69. Opava. Výběr keramického materiálu. Kresba K. Papáková.

Fig. 69. Opava. Selection of pottery. Drawing by K. Papáková.

Literatura

- Bakala, J. 2002:** *Moravskoslezské pomezí v proměnách 13. věku*. Brno: Matice moravská.
- Jisl, L. 1969:** Sídliště volutové kultury na Ostravsku. *Časopis Slezského muzea, série B* 18, 3–8.
- Juchelka, J. 2014:** *Lužická kultura v českém Slezsku*. Spisy Archeologického ústavu AV ČR Brno 47. Brno: Archeologický ústav AV ČR Brno.
- Papáková, K. 2019:** *Kateřinky u Opavy – TDI - RD Opava, trať Za Jízdárnou*. Rkp. nálezové zprávy, č. j. MTX202200041. [cit. 2022-01-25]. Uloženo: Archiv nálezových zpráv Archeologického ústavu AV ČR, Brno, v. v. i. Dostupné také z: Digitální archiv Archeologické mapy České republiky <http://digiarchiv.amapa.cz/id/202200041>.
- Šikulová, V. 1961:** K otázce rybolovu v mladší době kamenné. *Časopis Slezského muzea, série B* 10, 1–18.

Summary

The postholes, unspecified subsurface features, storage pits and remains of what probably used to be a pit house were unearthed during the excavation in Opava-Kateřinky (Opava District) in 2018. A specific group of finds consists of shallow features, called 'ploščatky' in Czech, which are filled with stones in no apparent pattern but with traces of over-burning. Moreover, a thin layer of burnt clay (Fig. 68) was documented on their bottoms and edges. Based on the pottery finds, the settlement is dated from the end of the 12th to the 13th century.

Kateřina Papáková, Petr Rataj

Osek nad Bečvou (okr. Přerov)

Parc. č. 136/2 a 136/6.

Středohradištní období (RS3), mladohradištní období (RS4), vrcholný středověk. Sídliště. Povrchový sběr. Uložení nálezu: Muzeum Komenského v Přerově, p. o.

Lokalizace: WGS-84: 49.5096950N, 17.5298381E

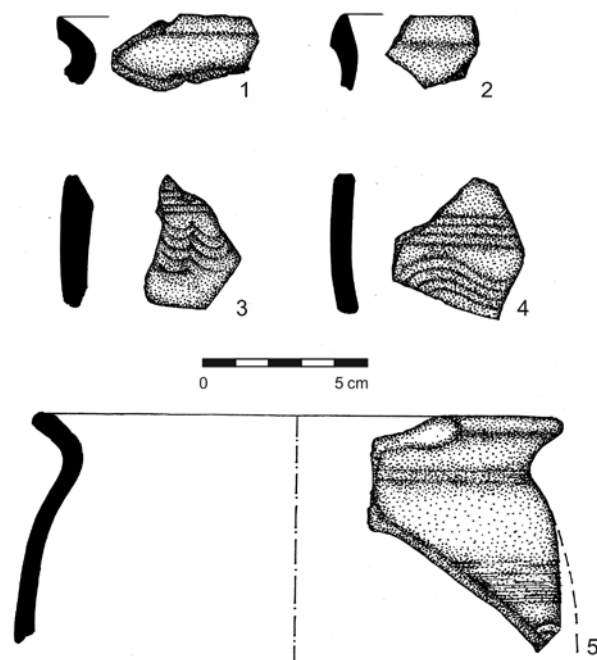
Během opakovaných povrchových prospekci realizovaných K. Dlouhou v letech 2020–2021 poblíž jižního okraje zástavby obce Osek nad Bečvou byl shromážděn soubor keramiky ze střední až pozdní doby hradištní a vrcholného středověku. Lokalita se nachází jihovýchodně od objektu oseckého kostela Povýšení sv. Kříže, na obdělávaných zahradních pozemcích, které jsou na jižní straně ohraničeny uměle upraveným korytem bezjemenné vodoteče. V případě nálezové polohy jde o mírný svah, který pozvolně klesá jižním směrem k zarovnanému inundačnímu terénu na pravobřeží řeky Bečvy. Nadmořská výška polohy se pohybuje 222–224 m.

Nálezový soubor obsahuje zejména zlomky okrajů, zdobených i nezdobených výdutí a dna hrnců. Ve starší části kolekce keramiky datovatelné do střední doby hradištní jsou zastoupeny vně vykloněné a zaoblené nebo nálevkovitě či válcovitě seřezané okraje hrnců (obr. 70: 1, 2, 5). Ve výzdobě výdutí se objevují hřebenové pásy a hřebenové vlnice (obr. 70: 3, 4).

V mladší části kolekce keramiky z pozdní doby hradištní (2. polovina 12. století – 1. polovina 13. století) jsou mezi okraji hrnců zastoupeny jak okraje vytažené s lištou, tak římsovitě (obr. 71: 1–4). V keramické hmotě je u některých fragmentů patrná příměs drčeného grafitu. Barva výpalu keramiky se pohybuje od tmavě šedé až po světle až středně hnědou.

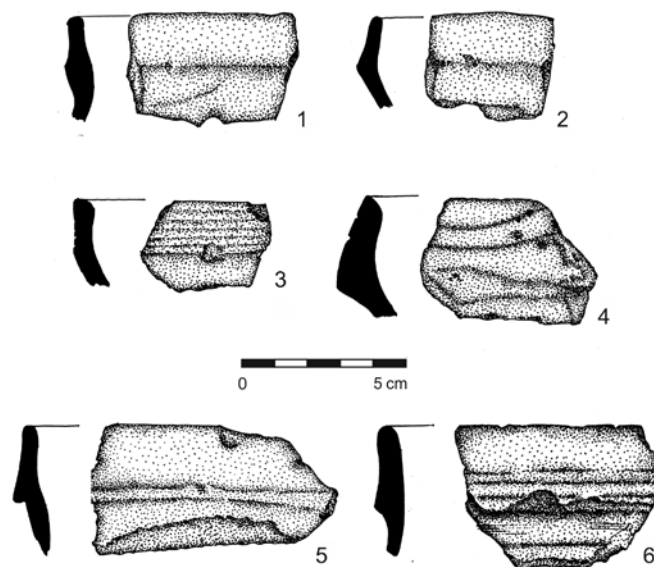
K nejmladším jedincům zastoupeným v oseckém souboru patří okruží hrnců z období vrcholného středověku (obr. 71: 5, 6).

Nově získaný soubor nálezů souvisí s doklady raně středověkého osídlení zachycenými povrchovými sběry v 70. letech 20. století členy Archeologického kroužku z Příbora v trati zvané „Chabrov“ na pravobřežní terase řeky Bečvy, poblíž jihovýchodního okraje intravilánu Oseku nad Bečvou. Kolekce nalezené slovenské keramiky byla datována do 8.–9. století (Pavelčík 1981). I když nejstarší písemná zmínka o vsi týkající se příjmu kostela pochází až z roku 1322, lze na základě výsledků povrchových prospekci posunout počátky středověkého osídlení v místě Oseku nad Bečvou hlouběji do minulosti (Bad'ura 1919, 233, 240).

Obr. 70. Osek nad Bečvou. Výběr keramiky. Kresba M. Kovářová.

Fig. 70. Osek nad Bečvou. Selection of pottery. Drawing by M. Kovářová.

Obr. 71. Osek nad Bečvou. Výběr keramiky. Kresba M. Kovářová.

Fig. 71. Osek nad Bečvou. Selection of pottery. Drawing by M. Kovářová.